

Basehopping – nasjonale selvbilder – sublime opplevelser

Artikkelen vurderer basehopping som kulturell reorientering, og analyserer fenomenet i lys av norske naturoppfatninger. Norsk naturkonsepsjon henter blant annet inspirasjon fra Kants estetikkteori om antatt sublime erfaringer, antagelsen om at det vakre i storslått natur fungerer tiltrekkende og frastøtende på samme tid. Jeg undersøker hvorvidt det lar seg gjøre å anvende denne forståelsesformen på basehoppernes naturerfaringer. Avslutningsvis analyseres risikosøking som eksistensielle forhandlinger av den problematiske relasjonen mellom orden og kaos.

Normative idealer og nasjonale selvbilder

Friluftsliv som rekreasjonsfenomen ser i enkelte sammenhenger ut til å være knyttet opp mot en spesifikk norsk naturoppfatning. Denne oppfatningen tilskriver norsk natur kulturelle attributter som «naturlighet», «renhet», «ekthet» og «enkelhet». Fridtjof Nansens karakteristikk av bylivet i talen «Friluftsliv» fra 1921: «[...] bylivet er nu engang unatur» (Nansen 1942:578),¹ understreker og aktualiserer fortsatt i dag denne norske tenkemåten. «Natur» i en norsk kontekst er noe vi relaterer oss til og noe vi tenker med, en kulturell kategori. Likeledes kan «natur» være en metafor for «det norske» og tematiserer derved grunnleggende trekk ved våre nasjonale selvbilder.

De siste 20 årene har det i Vesten funnet sted en økende interesse for risikobasert naturbruk som klatring, hanggliding (stiv skjerm), dykking, strykpadling med kajakk og bretturfing, og juving (klatring i elver og fosser) Dette har ført med seg en kontinuerlig utstyrsinnovasjon, som i sin tur har initiert nye mestringsformer og nye former for naturbruk. Fragmenter av tradisjonelt friluftsliv, for eksempel «turen», settes inn i nye sammenhenger: snowboard, paragliding (myk skjerm) og basehopping. Dette gene-

rer ikke kun nye mestringsformer, men også nye kunnskapsreservoarer om ulike naturfenomener både på bakken og i lufta: om ulike snøtyper og snøforhold (Christensen 2001), vind/turbulens i og ved fjellvegger (Mæland 2002) og oppdrift, for å nevne noen.

Både klassifikasjonene som retter seg mot risikofylt naturbruk og distinksjonene som deler av det etablerte friluftslivet iscenesetter på egne vegne, tolker jeg som indikasjoner på at friluftsliv og fritidsnaturbruk de senere år forbindes med tydeligere ekspresjoner enn tidligere antatt. Ulike former for naturbruk ser i dag ut til å kanalisere muligheter for individuelle uttrykk og ditto iscenesettelser, og distinksjonene viser at naturbruk i Norge tydelig er et felt for iscenesettelser av symbolsk og kulturell kapital.

Norsk natur og fritidsnaturbruk representerer med andre ord en spenningsfylt samtidskulturell møteplass for tradisjon og innovasjon: et sted for utfoldelse av det norske friluftslivet og et sted for nyskapende aktiviteter inspirert av internasjonale trender. Med utgangspunkt i min hovedoppgave B.A.S.E. – en studie i samtidskultur (Mæland 2002) undersøker jeg i denne artikkelen hvilke arenaer og ytringsmulighet som foreligger her i landet når det gjelder naturbruk som en form kulturell reorientering (Ziehe 1989). Risikobasert naturbruk, som basehopping, initierer dessuten voldsomme og intense naturmøter. Artikkelen drøfter hva disse intense opplevelsene består i og hvorvidt den allmenne filosofiske kategorien «sublim erfaring» lar seg anvende på denne formen for sterke naturinntrykk. Til sist undersøker artikkelen basehoppernes ulike strategier for tematisering av risiko.

Teori og metode

Den teoretiske tilnærmingen til forskningsmaterialet har jeg hentet fra ulike faglige tradisjoner som sosiologi, sosialantropologi, psykologi, idéhistorie og filosofi. I sine studier av samtidskultur viser Berkaak og Ruud (1992:15) til begreper for momentene i dannelsesforløpet som innovasjon,

konvensjon, renovasjon og tradisjon. Metodisk er jeg inspirert av dette analytiske grepet. Det å tenke samtidskultur som kontinuerlige tilbivelsesprosesser bygger dessuten opp under den induktive tilnærmingen til forskningsfeltet som jeg finner metodisk nødvendig. Med dette utgangspunktet lar jeg empiriske data styre den teoretiske tilnærmingen til materialet. Jeg finner for eksempel at baseinformantenes turerfaringer aktualiserer Douglas' funn og dikotomiske fokus i *Purity and Danger* (1966). Likeledes finner jeg det relevant å perspektivere informantenes store entusiasme for baseaktiviteten med utgangspunkt i det aristoteliske begrepsparet *ethos* og *patos*, slik Berkaak anvender dette i *Erfaringer fra risikozonen. Opplevelse og stilutvikling i rock* (1993). Informantenes talespråk, deres hopp- og turutstyr, måten man organiserer sporten på og hendelser under feltarbeidene danner bakgrunn for analysen av hvorvidt det lar seg gjøre å identifisere symbolsystemer innen basediskursen (Ortner 1973, Ehn og Löfgren 1982).

For å undersøke hvilke opplevelser et basehopp omfatter, sammenholder jeg informantenes beretninger med psykologene S. og M. Csikszentmihalyis (1963, 1975, 1998) beskrivelser av autotelisk motivasjon, eller flyt, der denne erfaringen identifiseres som en enhetlig opplevelse basert på ni hovedkomponenter. Denne metoden anvender jeg så ved forsøksvis å bryte ned den allmenne filosofiske kategorien «sublime erfaringer» i enkeltkomponenter, for om mulig å påvise berøringspunkter mellom Kants allmenne kategori «sublim erfaring» (1790) og baseopplevelser. Til sist vurderes basehoppernes strategier for å risikotematisering i lys av sosiologen Stephen Lyngs (1990) standardstudie av frivillig risikosøking.

Forskningsmaterialet som ligger til grunn for denne artikkelen, baserer seg på feltarbeid på de viktigste hoppstedene i Norge i løpet av hoppesongene (juni–oktober) 2001, 2002 og 2003: Kjerag, Voss og Romsdalen. Her bodde jeg sammen med informantene og deltok på til

dels krevende fjellturer (fra dalbunnen bratt opp til 1500 moh. utenfor turstier i Romsdalen) til utsprangsstedet, for så å gå alene ned igjen. Jeg har også sittet atskillige timer på ulike landingssteder og observert hopp og landingssekvensene herfra. Av totalt ca. 35 svært aktive basehoppere i Norge ble 16 av dem intervjuet i inntil tre timer. Samtlige fire lokale klubber og baseforbundet er representert i dette utvalget, der erfaring og kjønn også er blant utvalgskriteriene. Intervjuene, som ble tatt opp på bånd og senere transkribert og anonymisert, fant sted på informantenes respektive hjemsteder, byer i Sør-Norge, utenfor sesongen i samme periode. Dokumentasjonen omfatter feltdagbøker, feltnotater, RARs (Rogaland Alpine Redningsgruppe) rapporter fra redningsaksjoner i Kjerag (disse er unntatt offentlighet), diverse samtaler med lensmenn, politimestere og justisdepartementet og offentlige dokumenter fra de samme. Sist men ikke minst omfatter dokumentasjonen basefilmer og private basevideoer, avisreportasjer, billedmagasiner og studier av baserelaterte nettsteder.

Basehistorikk: «68-erne åpna ballet!»

Alt er base! Det er en menneskelig urdrøm å kunne fly selv! I mangfoldig hundre år har folk forsøkt å lage seg vinger for å kunne fly fra fjell eller fra andre faste ting. Det har bare ikke virka. Ikke før nå! (Stein Edvardsen, tidligere leder i Norges Baseforbund).

Base (akronym for building, antennae, span, earth) har sitt utspring i fallskjermporten som utviklet seg til en allmenn sport på 1960-tallet. Men mens fallskjermhopping innebærer at det hoppes med skjerm fra mobile objekter, så som fly, foregår derimot basehopping fra faste objekter på bakken (www.vertigobase.com). Denne forskjellen har konsekvenser for både utstyr, teknikk og risikograd: skjermene er ulikt konstruerte og et basehopp innebærer langt større

innslag av fysisk mestring enn det et fallskjermhopp gjør. Et basehopp innebærer dessuten større risiko enn et fallskjermhopp.² 1978 regnes som det året da dagens basehopping startet (www.vertigobase.com) Disse ble gjennomført av elite-fallskjermhoppere fra klipper i El Capitan i Yosemite nasjonalpark og fra broer i USA (Ibid).

En finsk basehopper gjennomførte i 1980 det første fjellhoppet i Norge. Dette skjedde fra Bruraskaret i Trollveggen på bakgrunn av et nært samarbeid med lokale klatrere og fjellførere fra Åndalsnes. Noen måneder senere samme år hoppet norske hoppere for første gang i Trollveggen. Veggen ble fort kjent internasjonalt som et fantastisk sted å hopp base fra, og dro derfor til seg utøvere fra hele verden. Ved provisorisk anordning av 25. juli 1986 innførte man imidlertid forbud mot å hoppe i Trollveggen etter fire dødsulykker her. Lensmannen i Rauma mottar øremerkede midler til å overvåke aktiviteten i veggen. Det er tillatt å basehoppe fra fjell alle andre steder i Norge, det er kun i Trollveggen at dette ikke er tillatt.³

Det første hoppet i Kjerag fant sted i 1994 ved Stein Edvardsen. Han hadde da planlagt dette i halvannet år etter at han første gang så veggen og startet med høydeberegninger, måling av turbulens, samt mental trening før førstegangshoppet her. Via film- og fotodokumentasjon ble også Kjerag raskt kjent blant basehoppere internasjonalt, og ga Norge et solid globalt fotfeste innen den internasjonale basediskursen. I Norge hoppes det i dag fra Kjerag og fra mindre klipper i Rogaland, fra store vegger i Romsdalsområdet, fra klipper ved Voss og fra mindre klipper på Fosen. Norge regnes i internasjonal sammenheng som et sted med særskilt gode forutsetninger for fjellhopping: – Det er mange og store vegger her og i motsetning til svært mange andre steder i verden, er det infrastruktur og derved tilgjengelighet i umiddelbar nærhet av landingsområdet ved de store

veggene. Myndighetene har dessuten en liberal holdning overfor fjellhopping.⁴

Det gjennomføres i dag ca. 5000 fjellhopp årlig i Norge. I Kjerag er det gjennomført totalt ca. 16.000 hopp, hvorav ca. 2000 hopp per år (Norges Baseforbund, Arkiv). Anslagsvis er det gjennomført mellom 30.000 og 35.000 basehopp i landet fra 1980 og fram til i dag. Aktiviteten har vært forbundet med stor dødsrisiko. Fra det første hoppet i Trollveggen og til i dag (desember 2003), har 16 personer omkommet i forbindelse med basehopping i Norge.

Base er et marginalt fenomen hva antall deltakere angår. På verdensbasis er det ca. 700 aktive hoppere, i Norge ca. 35 svært aktive basehoppere med en gjennomsnittsalder på 28–29 år. Alderen varierer fra 21 og opp til 50 år. De fleste norske basehoppere bor og arbeider i byer i Sør-Norge. Seksti prosent av hopperne har høyere utdanning. 10 prosent av deltakerne er kvinner. Det er dessuten alltid et stort innslag av fall-skjermhoppere, som etter noen få hopp blir borte fra miljøet da base «ikke er deres greie». Det er fire basemiljøer i Norge (Stavanger, Trondheim, Oslo og Romsdalsmiljøet), og disse er lokalisert der hvor basehopperne bor og ikke nødvendigvis der det hoppes. Hvert miljø har sin egen klubb. Stavanger Baseklubb har som den største klubben dessuten kvinnelig leder. Denne klubben har ansvar for administrasjonen av et etter hvert relativt omfattende sikkerhetsopplegg i Kjerag som med sine 2000 hopp per sesong har det største hoppvolumet i en enkeltvegg. Som en god nummer to kommer Karl-skråtind i Romsdalen.

Basediskursen både nasjonalt og internasjonalt har elementer av konkurranse, der man konkurrerer om reneste avhopp («clean exit»), beste «marsj» (flystilling i vertikal posisjon med kroppen formet aerodynamisk som en skihoppers flystilling), lengste frie fall (opp til halvnet minutt), reneste skjermåpning og mest nøyaktige landing. De siste årene har det vært arrangert verdensmesterskap i base i Kuala Lumpur.

Basediskursen er inkluderende og ikke-hierarkiserende. De fleste deltakerne har møtt hverandre eller chattet sammen på nettet. Mange er svært nære venner, også på tvers av landegrenser. Konkurransformen er uhyøydelig og vennskapelig. Uformelle, hierarkiserende strukturer i miljøet knyttes til hopperfaring. Har man under 50 hopp, regnes man som uerfaren, 50–200 hopp regnes som middels erfaring, og har man over 200 hopp, regnes man som erfaren.

Kulturell reorientering:

«Base er majestetisk og porno»

Det moderne prosjekt i Norge har tilskrevet fysisk natur kulturelle verdier som «enkelhet», «autentisitet» og «naturlighet», i motsetning til det «fremmedgjorte», det «inautentiske» og det «unaturlige», som byene langt på vei har kommet til å representere. Spesielt innen konstruksjonen «norsk friluftsliv» har disse kulturelle verdiene nedfelt seg som normative idealer, der deler av friluftslivet framstår som et karakterformende identitetsprosjekt med historisk, symbolsk og emosjonell forankring i «det norske», «det enkle», «det rene», med en klar front mot «det unorske», «det unaturlige», «det kunstige» og «det urene» (Nansen 1921:580). Disse normative idealene henter dessuten fortsatt inspirasjon fra ekspedisjonismen. Nansens og Amundsens forskning og ekspedisjoner tematiserer vågemot, disiplin, beherskelse og uegennytte. I like stor grad undertematiseres personlige motiver som spenning, egen nytte og prestisje.

Denne naturforståelsen, hvor friluftsliv som identitetsprosjekt koples opp mot heltediskursen, skriver seg inn i en form for ideologisk *communitas*, eller en utviklingsfase preget av «ethos», som har en samlende og tradisjonsbærende funksjon. Dette bidrar til å skape kontraster og distinksjoner til det som tolkes som uforutsigbart, spontant, emosjonelt, ekstatisk, til det som kan tolkes som «patos» (Berkaak 1993:29–31).

Det er mot denne bakgrunnen det er relevant å perspektivere en rekke nyere former for naturbruk, som eksempelvis baseaktiviteten. Base har tydelige innslag av kulturell reorientering, noe som kommer til uttrykk ved at informantene betegner base som en «opposisjonsaktivitet». Diagnostiseringer som tilsier at subkulturelle reorienteringsforsøk vil være preget av «jagten etter helhet, ægthed og oprindeligheid» (Ziehe 1989:19) lar seg imidlertid ikke påvise i mitt materiale. En mulig årsak til dette kan være at forestillingene om det helhetlige, ekte og «dype» allerede hefter ved norsk naturbruk, friluftslivsdiskurs og friluftslivstradisjoner. Tolker man base som et kulturelt reorienteringsforsøk, som en «opposisjonsaktivitet» mot denne bakgrunnen, rommer nyere former for naturbruk, som eksempelvis snowboard og base, store muligheter for den som har behov for å artikulere motstand mot tradisjonen. Motstanden vil i så fall rette seg mot det antatt «autentiske», «rene», «helhetlige» og «ekte».

Ziehes beskrivelse av ambisjonen om følelsemessig involvering, av subjektiveringslengselen som manifesterer seg som intensitet (Ibid:20), er imidlertid påtrengende tilstede også i mitt materiale. Basekulturen og dens forskjellige artikkelasjoner jakter på intensiteten og den følelsemessige affekten, eller «den antistrukturelle holdningen hvor begjæret er panikkartet og på vill søking etter selvbekreftende, subjektive uttrykk» (Berkaak 1993:31).

Tar man utgangspunkt i dikotomien renuren, vil eksempelvis uttrykk hentet fra pornografi, så som «hardcore» (på vei inn i norsk dagligspråk) ha en uren status: «Jeg er ingen hardcore-ekstremist,» sier Halvor. Samme urene status har betegnelsene «Rectum Flyers», «snuff», «down-under» og åpenbart «dirty». «Base er majestetisk og porno», uttaler en av informantene. Base er altså både opphøyet og lavt, der det lave – «porno» – har et urent anstrøk.

Halvor forteller at base tidligere var forbundet med noe som var så «dirty» at dersom han

var på fest et sted og noen fikk høre at en av festdeltagerne drev med base, førte det til «masse tisking og hvisking i krokene om at det var en gal og fæl person tilstede.» Han har brukt mye tid på å «frontere base overfor mennesker som ikke har greie på base i det hele tatt, og som ikke kan fordra oss.» Han forteller at det er to forskjellige reaksjoner på aktiviteten. Den ene gjelder økonomiske forhold. «Hopp hvor faen du vil, men jeg gidder ikke betale for deg – reaksjonen». Den andre oppfatter han som mere eksistensiell.

Vi blir sett på som suicidale anarkister. Samfunnsdestruktive krefter som gir blanke...Folk er veldig provoserte over hva jeg gjør med livet mitt. Myten om oss ekstremtportere går på at vi ser så mye på TV, at vi må gjøre noe ekstremt for å føle at vi lever. De skjønner ikke at det er artig å hoppe...Å kjøre i et landskap og si ooooo!!! Her kan jeg hoppe!!! De har aldri hatt den lekne følelsen... De forstår den ikke...(Halvor).

Denne siste kaller han for «Amundsen og Nansen – reaksjonen», som i følge ham selv sier at «alt skal være korrekt, for vi har bygget landet!»

Base river ned dette fundamentet. Vi har fått beskjed fra flere grunneiere som har turiststier i fjellområdene sine, om at vi forurenser fjellet deres. Vi har fått beskjed om at vi ødelegger det... Det har ikke noe med søppel å gjøre...Jeg spurte en fyr om hva det var vi ødela. Han sa at vi ødela fjellet fordi vi gikk der!! Men de andre som gikk der på vanlig tur, de ødela det ikke...Helt ufrivillig har jeg blitt en som har måttet fronte folks følelser rundt base.Det har jeg vært veldig uforberedt på...Jeg har måttet gå i tenkeboksen på grunn av det (Halvor).

Base er med andre ord urent, base er «matter out of place». «Friluftsliv» i Norge oppfattes som autentisk erfaring. Å gå eller å klatre opp et bratt fjell, for så å gå eller å rappellere ned igjen,

klassifiseres av den grunn som naturlig. Å gå opp et bratt fjell, for så hoppe i fallskjerm ned igjen, klassifiseres derimot som unaturlig. Sitatet ovenfor viser at for grunneierne representerer aktiviteten base en form for metaforisk forurenning i relasjon til innarbeidede premisser for norsk fritidsnaturbruk som symboliseres ved «autentisitet», «renhet» og «naturlighet» (Douglas 1966:34-37). «Natur» som en vesentlig bestanddel av norske selvbilder ser med andre ord ut å ha en normativ funksjon med en klar front mot det som oppfattes som «inautentisk» eller «unaturlig». Norsk friluftsliv kan på denne bakgrunn tolkes som en form for moderne rensesrituale, en reetablering av «dype relasjoner», et ritual som gjenfinner «det ekte» bak modernitetens fragmentering og differensiering.

Å kontrastere base med Amundsen og Nansen, med «noen som har bygget nasjonen», som innen norsk naturdiskurs hviler på normative idealer og nasjonale selvbilder, hvilke basehopperne underforstått er i ferd med å rive ned, kan derfor innen den samme diskursen fungere som et symbolsk fadermord, en likvidering av innarbeidede premisser for mening og fellesskap (Berkaak 1993:18). Sitatet ovenfor viser dessuten også den intime forbindelsen som eksisterer i folks bevissthet mellom norsk natur, friluftsliv og fjellet som et «rent sted», der fjellet symboliserer tradisjon, troverdighet og forutsigbarhet: ethos. Ved en rekke alvorlige ulykker og med sine urene artikulasjoner, «river base ned dette fundamentet». Base er verken friluftsliv eller fallskjermhopping, samtidig som aktiviteten har åpenbare innslag av begge deler. Den fuglelike ekspresjonen i forbindelse med fritt-fall-delen av et basehopp (som kan vare inn til halvannet minutt) er med på å ytterligere understreke klassifikatoriske tveetydigheter. Base er urent.

Basediskursen kan med andre ord skape forestillinger om noe lidenskapelig, vilt, uhemmet og kaotisk. I følge Elias (1983) lokaliserer vår

kultur angstens kilde i døden, det absolutt ukjente og uavvendelige. Den er på det nærmeste usynliggjort i den daglige «realistiske» symbolverden. Endepunktet for det uhemmede manifesterer seg i døden, som en mulig trussel mot den sivilisatoriske orden. En større kontrast til rådende norsk naturdiskurs symbolisert ved helter, tradisjoner, troverdighet og ikke minst renhet, enn nettopp basehopping skal man antakelig lete ganske lenge etter.

Overskridende naturmøter: sublime erfaringer

«Det sublime» som allmenn kategori og som verdslig filosofisk ide kan knyttes til framveksten av det moderne på 1700-tallet. Et verdslig begrep om det sublime nedfelte seg i et dualistisk natursyn, i løsrivelse av estetikk som selvstendig disiplin innen filosofi, og ikke minst fikk det innflytelse på individualismens utforming. Innen estetikkfaget ble naturestetikk en egen retning. Edmund Burke (1757) etablerte et skille mellom det skjønne og det sublime. Det skjønne representerte harmoni og idyll («turer i skog og mark»), en enhetsopplevelse. Det sublime derimot representerte en paradoksal opplevelse knyttet til synet av storslått, fysisk natur. Erfaringene knyttet til disse voldsomme naturmøtene var antatt å være grunnleggende motsetningsfylte, da de på en og samme tid var antatt å romme tiltrekning sammen med frastøtelse, glede og frykt: gleden ved det ufattelig vakre sammen med frykten for utslettelsen. Denne tilstanden ble av Burke ansett for å være en produktiv psykisk kraft. Også Immanuel Kant (1790) kom til å se på det sublime som noe uendelig og overveldende, et disharmonisk naturmøte som fylte sinnet med både skrekk og fascinasjon. I tråd med Kants kopernikanske vending, som sier oss at vilkåret for å erkjenne gjenstander ligger i mennesket og ikke i gjenstanden, har følgelig naturen ikke sublimе egenskaper som hos Burke.

Begrepet om det sublime dekker hos Kant

derved kun erkjennelsesmessige mentale og sjelelige forhold. Om naturen selv ikke har disse opphøyde, overskridende egenskapene, er det likevel naturens egenskaper som er forutsetningen for menneskets sublim erfaring (Høystad 1998:92–106).

Det er ikke bare sådan at den mægtige natur har erstattet Gud i den andægtiges hjerte. Det betagende landskab selv er blevet spejl for den, der henrives af det: det selvberoende individ. Himmelstormeren. Den opphøjede natur er på den måde det suveræne, himmelstormendes jeg's tilsynekomst for seg selv (Mortensen 1993:16).

Det storslåtte landskapet fikk i tråd med det moderne prosjekt funksjon av et speil: det frie individ som i naturen først og fremst møter seg selv. «Norsk natur» som kulturell kategori henter antakelig mye av sine røtter i denne fortolkningen.

Med naturens helliggjørelse bliver individet selv helligt og gjenstand for en stedse mer omfattende kult. Naturdyrkelsen er i bund og grund selvdyrkelse. Det sublime er sublimeringens frugt (ibid:97).

Dokumentasjon av fjellturens «speilfunksjon», turberetninger der fotturisten først og fremst «finner seg selv», er utallige i norske naturskildringer.

Opphøyde naturmøter og base

Ifølge Kant mobiliserer mennesket motstand i møtet med «naturens tilsynelatende almagt», en motstand som har et moralsk anliggende. Den opplevelsen man oppnår, er antatt å romme en sublim erfaring som overskrider all fysisk erfaring: en frihetsfølelse basert på vissheten om at menneskets bevissthet overgår sansenes begrensninger. Kant antar at denne opplevelsen danner et nytt erfaringsmønster som resultat av en «smertefull meditatív prosess», hvilket i sin tur resulterer i intellektuell og moralsk vekst. In-

tellektuelt nedfeller en endret bevissthetsform seg i refleksjon over menneskets egentlige bestemmelse.

Det Kant via deduksjon beskriver som et nytt erfaringsmønster eller en ny bevissthetsform, har med andre ord elementer av en mental prosess som utvikler selvet. Det sublime hos Kant bygger på universelle ekjennelseskategorier, men ser i og med introduksjonen av kategorien «nytt erfaringsmønster» ut til å kunne betegne komponenter som intellektuell og moralsk vekst, utvikling av selvet. For å undersøke hvorvidt det lar seg gjøre å påvise mulige berøringspunkter mellom den allmenne filosofiske kategorien «sublim erfaring» og opplevelser av basehopp, forsøker jeg nedenfor å bryte ned denne kategorien i enkeltstående komponenter, som jeg så sammenholder med baseinformantenes egne fortellinger om deres baseopplevelser. Metodisk er dette inspirert av psykologene Csikszentmihalyis' analytiske grep i studiene av autotelisk motivasjon (indre motivasjon) eller flyt (Csikszentmihalyi 1975:35–37, Jackson og Csikszentmihalyi 1963:17–31) der disse erfaringene beskrives som en enhetsopplevelse basert på ni ulike komponenter⁵. Dette metodiske stundet – undersøkelsen av mulige berøringspunkter mellom allmenne filosofiske kategorier som nedfelles deduktivt på den ene siden og antropologiske komponenter som nedfelles induktivt på den andre siden – er inspirert av Mortensens Himmelstormerne (1993) og Høystads Bildeunivers eller bildet av universet? (1998) slik kategorien her anvendes på skjønnlitterære tekster. Min anvendelse foreligger avledet fra Mortensens og Høystads nevnte verker.⁶

I tråd med Csikszentmihalyis' definisjoner rommer et basehopp en flytopplevelse, eller en enhetsopplevelse. Imidlertid ser baseerfaringer dessuten ut til å innebære dimensjoner som overskrider en flytopplevelse. Av den grunn er det interessant å forsøke å undersøke hvorvidt disse dimensjonene eventuelt kan ha aspekter av sublim erfaringer.

Når det gjelder en antatt sublim erfaring, er det særlig fem faktorer som ser ut til å være sentrale:

- Den er antatt å være resultat av en voldsom ytre påvirkning ved synet ved storslått natur.
- Den er antatt å være paradoksal: å romme både frykten for avgrunnen og gleden ved det uendelig storslåtte, både tiltrekning og frastøtning, en erfaring som både peker innover i menneskesinnet og utover i det fysiske rommet.
- Den er antatt å omfatte en frihetsfølelse via erkjennelsen av at menneskets forstandsevner overskrider den fysiske naturen.
- Via konfrontasjon med avgrunnen er den antatt å føre til en smertelig refleksjon over «menneskets egentlige bestemmelse», til moralsk og intellektuell vekst, til utvikling av selvet.
- Den er antatt å initiere en erfaring av uendelighetsdimensjonen i tid og rom.

«Base er faen ikke noe strikkhopp!!»

Baseopplevelsen starter, i følge informantene, i det man gjør avtale om å reise på tur, noe som vanligvis skjer et par dager før den helgen man skal hoppe. Da starter den uvanlige hendelsen, som løfter informantene ut av hverdagen, selv når man er på jobb. Dette er en form for eksistensiell differensiering som åpner for noe nytt og uventet (Simmel 1971:187–198). Fra nå av og fram til man står på hoppkanten, visualiseres kontinuerlig det forestående fjellhoppet.

Fjellturenes varighet varierer fra en time, der det hoppes fra noen hundre m.o.h., og inntil fem timer der hoppet foregår opp til 1500 m.o.h. Lange og bratte fjellturer er et sentralt element ved baseaktiviteten i Norge. Selve hoppet består av en rekke handlinger, som innebærer omfattende fysisk mestring. Dette krever intens konsentrasjon, da det rommer flere svært kritiske sekvenser.

Alle er bare pisse redde på kanten! Men med en gang du er i lufta, blir du bare dønn rolig. Du har bare full kontroll! Vi er jo kontroll-freakere hele gjengen. Det er veldig viktig å føle at vi har kontroll! (Inge)

Den første sekvensen av selve avhoppet skjer i vertikal posisjon i forhold til klippen. Etter to til fire sekunder legger man seg i horisontal posisjon. Det er svært viktig at denne posisjonen raskt blir stabil, at man ikke ligger og vipper fra side til side, eller at hodet vender nedover i forhold til bena, da farten raskt kommer opp i 170–200 km. Er ikke marsj-posisjonen stabil, kan skjermapningen i neste omgang komme til å bli kritisk. Disse første sekundene har man opplevelsen av å være i en vektløs tilstand. Denne oppfattes av mange som den beste delen av hele hoppet. Under et fallskjermhopp ligger man komparativt og flyter på magen, det gir i følge informantene en todimensjonal følelse av å svømme i et landskapskart. Å fly selv, uten å ha åpnet skjermen inne i en klippe, er derimot en tredimensjonal erfaring, en intens kroppslig og visuell erfaring, langt mer risikofylt enn fallskjermhopping. Veggens enorme proporsjoner beskrives som ufattelige, nærmest surrealistiske. De kan i følge informantene, sammen med følelsen av vektløshet, ikke sammenliknes med andre erfaringer. Man forteller om en nærmest oversanselig, hypersensuell opplevelse, der proporsjonene er så voldsomme at man mangler erkjennelsesmessige og språklige referanser i relasjon til den tradisjonelt erfarte verden.

Fritt-fall-delen av fjellhoppet kan variere fra noen sekunder og opp til halvannet minutt. Å «fly kroppen» gir en intens frihetsfølelse. Samtidig øker farten, og med den følger et «voldsomt bråk». Selv om erfaringen av å være vektløs har opphørt, er den fysiske, sensuelle opplevelsen fortsatt svært sterk og konsentrasjonen likeså.

Neste kritiske sekvens er skjermapningen. Det er viktig at denne skjer «on-heading», at skjer-

men åpnes i riktig retning. Eller at man ikke får «180 grader», det vil si retur mot veggen. Skjermturen kan i seg selv være risikofylt, da det ofte er turbulens i og ved de store veggene. Men også denne sekvensen av hoppet beskrives som «helt herlig».

Etter landing «går man lenge på luftputer», eller «er bare helt i ekstase», eller «utlada og utpsyka». ⁷ Denne tilstanden varierer individuelt fra en halv time og opp til flere dager, og erfares som en del av hoppet. Når denne sekvensen er over, er den intense hoppopplevelsen avsluttet. Den starter i det man står på kanten før avhopp, og varer til flytopplevelsen etter landing har opphørt.

Base og det antatt sublimе

Baseopplevelsen starter, som sagt, i det man planlegger fjellturen, når det er avgjort i hvilket område hoppet skal foregå. Naturgledene under fotturen er for et flertall av informantene en del av helhetsopplevelsen. «Jeg går der med vennene mine i en sinnsykt vakker natur!» (Jens). Kommentaren indikerer et fokus på det naturskjønne eller det på det idylliske, det vil si på en enhetlig, harmonisk og sanselig erfaring, og ikke på det antatt opphøyde som en paradoksal eller grunnleggende disharmonisk erfaring. Denne siste ser imidlertid ut til å inntreffe i det man bokstavelig talt står på kanten av den oftest 1000 meter høye avgrunnen og er klar til å hoppe.

Ifølge både Burke og Kant er det frykten når man konfronteres med den fysiske avgrunnen, som antar slike dimensjoner at man bringes til en refleksjon over tilværelsens grunnleggende spørsmål. Begge anså imidlertid trusselen for å være fiktiv og ikke reell, da trusselen var igangsatt av synet av storslått natur. Siden 1700-tallet har man nok flyttet adskillige grenser med hensyn til hva som oppleves som en fysisk avgrunn. Dette grensesprengende og doble, fascinasjonen for det paradoksale i møtet med vill og vakker natur, vil stadig måtte forskyve grenser for at disse naturmøtene skal kunne oppleves som

overskridende.

Opplēvd risikograd baserer seg i følge undersøkelser på subjektive vurderinger, da det viser seg å være en klar forbindelse mellom individuell kompetanse og ressurser på den ene siden og hva som oppleves som en fysisk risiko eller utfordring (fysisk avgrunn) på den andre siden (Zuckerman 1994:27) I dag er det derfor neppe gitt at synet av storslått natur alene vil føre til sublimе erfaringer. For noen personer vil transcendentе naturmøter måtte initieres ved muligheten av en reell fysisk utslettelse, som eksempelvis ulike former for risikofylt naturbruk.

Det er bare helt... WOOWWW!!!Bare helt utrolig flott!!!Adrenalinet begynner bare å pumpe og pumpe, og jeg er helt topp konsentrert! Jeg står på kanten. Jeg er pisse redd!! Jeg mener det!! Virkelig helt pisse redd!! (Njål)

Sitatet mer enn antyder den følelsesmessige ambivalensen, den todelte erfaringen som rommer både smerte og glede, en sublim erfaring igangsatt av en voldsom ytre påvirkning.

Denne emosjonelle tilstanden ser ut til å mobilisere energi, og vil i så fall representere «produktiv psykisk energi», som ifølge Burke er et karakteristikum ved et opphøyet naturmøte.

Etter avhoppet ser imidlertid denne dobbeltheten, det paradoksale, ut til å bli oppløst for så å gå over i en enhetsopplevelse. Denne allmenne erfaringen av at all frykt er borte når man «endelig har luft rundt kroppen», kan ha sammenheng med intens konsentrasjon, da man på svært kort tid og i stor fart skal gjennomføre en rekke handlinger.

Vi setter frykten igjen på kanten når vi hopper.Etter at du har forlatt kanten, stemmer bare alt! (Ingunn)

Jeg slepper meg utfor, og all redsel er borte! Det er bare så utrolig herlig!! (Endre)

For mange deltakere preges dessuten fasen av et inntrykk av å gå i ett med handlingen, noe som ytterligere er med på å løse opp det ambivalente.

Jeg er sjøl hoppet! Det er jeg som er hoppet!!
(Halvor)

Skal man følge Kant og Burke i deres antakelser omkring det opphøyde, er følgelig denne enhetsopplevelsen ikke forstå som sider ved en sublim erfaring. Det samme vil også måtte gjelde for den ekstatiske tilstanden etter at man har landet: som er intens lykkefølelse, en harmonisk tilstand.

Frihetsfølelsen som en komponent ved det antatt sublimе er knyttet til fryktmestring, det vil si overvinnelse av den frykten som det stor-slåtte naturmøtet medfører. Motet til å stå ansikt til ansikt med den fysiske naturs overlegenhet, representerer en antatt bevisstgjøring av et menneskelig transcendent potensiale, en erkjennelse av mulig intellektuell og åndelig frihet.

«Individuell frihet» fungerer som et summerende symbol innen basediskursen, det omfatter grunnleggende emosjonelle referanser for deltakerne (Ortner 1973:1339). Dette uttrykkes metaforisk i forbindelse med fritt-fall-delen av hoppet, som har en fuglelik ekspresjon når man flyr langs klippeveggen. For deltakerne bidrar antakelig fuglemetaforen til å antyde utvalgte sider ved deres personlighet: åpenhet og stor grad av personlig frihet. Imidlertid initierer handlingen neppe noen kantiansk frihetskonsepsjon, en åndelig eller intellektuell overskridelse av naturens fysiske allmakt. Som fysisk mestring representerer dette flyvningsfenomenet atskillig mer natur enn kultur. Å fly selv kan sannsynligvis innebære en form for overskridende naturmøte, i den forstand at dette er noe nytt, en ikke tidligere kjent erfaring. Skal man imidlertid følge Kant, vil denne erfaringen derimot ikke berøre sider ved det antatt sublimе ved at «forstanden overgår naturen».

Når «det endelige» eller den sanselige dimensjonen sprenges, er vi over i «det uendelige». Vi er inne i det antatt sublimе. I følge Kant arter erfaringen av dette uendelige seg som en indre utvikling der jeget får innblikk i krefter som overskrider sansenes verden. Dette antas å være en smertefull prosess som via konfrontasjoner med en selv fører til moralsk og intellektuell vekst. Noe som i sin tur antas å legge grunnlaget for et nytt erfaringsmønster.

Den svært intense, langvarige konsentrasjonen, fryktmestringen, sterke emosjoner og visualiseringen i forkant av et hopp, strekker seg over flere dager, og representerer en tilstand som jeg antar overskrider grensen for det sanselige. Base ser med andre ord ut til å romme så sterke opplevelser at disse endrer informantenes eksistensielle målestokk når det gjelder moralske og mellommenneskelige forhold. Et stort flertall av informantene erfarer base som en personlighetsutviklende aktivitet. Selv om basemiljøet ikke akkurat er preget av at deltakerne etter hvert enkelt hopp «trekker seg tilbake i refleksjon over livets egentlige bestemmelse», resulterer antakelig hopperfaringen i en form for individuell utvikling.

Man ser folk mye tydeligere når man driver med base. Så takler man stress bedre. Man kan ta ting mye mere med ro. Man lærer seg å ta en og en ting av gangen. Jeg er bare så voldsomt fornøyd med livet!! Å drive med dette er utviklende for personligheten... Helt garantert! (Halvor)

Man overgir seg liksom til det myke... Jeg blir ikke så lett sinna lenger... Jeg aksepterer mye mer fra omgivelsene. Man blir en mer tolerant person. Man blir sterkere (Runar).

Plutselig kan jeg føle en vanvittig glede!! Sansene er åpnere på en måte. Jeg ser for eksempel fargen på maten mye, mye tydeligere etter at jeg begynte med base. Mat kan ha utrolig flotte farger! Jeg kan føle en intens glede av mye rart...

For eksempel å legge penger på en parkerings-automat. Sånne trivielle ting kan plutselig bli helt enormt flotte! (Halvor)

Base gjør at man blir et snillere menneske. Og så gjør det at jeg løser problemer i hverdagen, fordi jeg får nye perspektiver på livet. Man lærer seg å skille det vesentlige fra det uvesentlige, viktige situasjoner fra banale situasjoner. Jeg blir liksom en mykere person innvendig. Jeg blir for eksempel ikke så sinna hvis noen plager meg med banale ting og spørsmål. Hvis noen prøver å såre meg, blir jeg lei meg og ikke sinna... Når man har lært seg å gi seg over til det myke, går man bare videre... Hvis noen krenker meg, er det en klassisk konfliktsituasjon. Da blir jeg trist i stedet for aggressiv... Hvis jeg for eksempel er på byn og noen tar tak i meg, fordi jeg har sett på dama hans, og jeg ikke skjønner noen ting, må jeg jo bare unnskyldte meg og gå... Jeg blir lei meg, hvis noen går på meg for noe jeg ikke har gjort. Og så tenker jeg: detaljer er jeg ferdig med... Tenk å bruke tid og krefter på at noen ser på dama di! Det er jo bare hyggelig! Når jeg driver med dette, lærer jeg å se små ting åsså. Nå kan jeg se hvor flott et eikebla er. Det så jeg ikke før jeg begynte med base (Rolf).

Observasjon og samtaler under feltarbeidene støtter opp under sitatene ovenfor. Belastende enkeltepisoder som informantene eksempelvis opplevde på arbeidet eller privat før et hopp, så ut til å gjennomgå en form for bearbeiding via hoppet. I etterkant husket man hendelsene, men det var ikke lenger knyttet noen form for sterke emosjoner til episodene.

Sitatene uttrykker en kombinasjon av refleksjon, modenhet og naivitet, kanskje ikke helt i tråd med Kants forståelse av intellektuell vekst. Like fullt dokumenterer antakelig dette at basehopping initierer en form for moralsk og eksistensiell endring, som må kunne karakteriseres som vekst, eller som et nytt erfaringsmønster. Hvilket innebærer at base aktualiserer sider ved

det antatt sublime, fordi aktiviteten via mestring i forbindelse med konfrontasjon med en fysisk avgrunn, ser ut til å utvikle selvet.⁸

Den klassiske oppfatningen av det sublime hos Burke og Kant har sin forankring primært i det visuelle. Basehoppernes antatt overskridende naturmøter ser imidlertid ut til å være knyttet til omfattende kroppsliggjøring da hoppopplevelsen representerer et intenst fysisk nærvær, en sterk nytelse, som i følge informantene er «mye bedre enn sex». Denne formen for spenningsbasert naturbruk ser med andre ord ut til å sprengte rammene for det klassisk sublime i den forstand at samtlige sanser legger grunnlaget for antatt opphøyde erfaringer. Skal man anvende ytterligere forklaringer på denne formen for overskridende naturmøter, på «det moderne gys», vil man i så fall måtte bevege seg over i senmoderne estetikkteori, som knytter antatt sublime erfaringer også til det kroppslig sensuelle.

Risikokodifisering innen basediskursen: «Du kan seife hele veien og likevel dø plutselig!»⁹

Sosiologen Stephen Lyngs arbeid «Edgework: a social psychological analysis of voluntary risk» (1990) har blitt stående som en standardtekst innen internasjonale studier av risikosport de senere årene.¹⁰ I følge Lyng handler risikosøking dypest sett om eksistensielle forhandlinger av den problematiske relasjonen mellom orden og kaos: «High risk behavior involves most fundamentally the problem of negotiating the boundary between order and chaos» (Ibid:855) Han knytter følgende fellestrekk til aktiviteter som han kaller «edgework»: «They all involve clearly observable threat to one's physical or mental well-being or one's sense of an ordered existence» (Lyng 1978: 857).

Lyngs betegnelse av risikosøking som «edgework» («grensemestring/grensearbeid») indikerer at man ikke har å gjøre med spontane, uoverveide handlinger. Sitatet «Base er faen ikke

strikkhopp!» (Njål) er ment å fortelle at det er svært mye trening og mestring involvert i baseaktiviteten. Et flertall av informantene har eksempelvis trent daglig innen ulike organiserte idretter mellom ti og seksten årssalder, deltatt i og vunnet nasjonale og skandinaviske mesterskap. Felles for samtlige er at denne formen for trening etter hvert mistet sin attraksjon. Fortsatt trener et stort flertall av informantene målrettet, systematisk og temmelig omfattende. Fokus er imidlertid nå rettet mot trening og mestring i forhold til grenser for det fysisk mulige, som eksempelvis hvor lenge det er mulig å fly kroppen, «marsje», (kroppen formet som en buet vinge med armene samlet inntil kroppen og bena i V-stilling) uten å bruke tekniske hjelpemidler.

Vi kan fly!! Vi kan bare ikke lande ennå! Derfor bruker vi luftbremsen vår. (skjermen) Men en dag greier vi oss uten, det skal jeg vedde på! (Inge)

Spenningen knyttet til denne formen for mestring ligger i å forskyve, å endre grensene for det ytterste fysisk mulige. Innehaver av campingplassen i Lysebotn som ligger like under Kjeragmassivet (med 2000 hopp per sesong) Ivar Idsø, har sett det meste innen basehopping. Etter at den nye vingedressen (dress med tekstil mellom bena og mellom armene og overkroppen) for alvor ble tatt i bruk sesongen 2002, antar han at vi i framtiden kan komme til å se basehopping, fra fjell vel og merke, uten bruk av skjerm.

Baseutstyr sprenger grenser hele tida. Det foregår en enorm innovasjon! Og basehopperne selv blir bare flinkere og flinkere til å «marsje». Men jeg tror den nye vingedressen de har begynt med nå, kan forandre på veldig mye. Jeg er sikker på at de snart er i stand til å fly tvers over fjorden fra Kjerag. I denne dressen flyr de så lavt, de bremses opp helt annerledes... De minner om svaner...

Med denne dressen kan de muligens klare å lande i fjorden uten skjerm. Jeg tror de etter hvert kan kvitte seg med skjermen... (Ivar Idsø, august 2002)

Denne formen for mestring hadde antakelig ikke vært mulig uten en sterk følelse av subjektiv immunitet, følelsen av at «ulykker kan ikke skje meg». En rekke risikostudier viser da også at risikosøkere har en sterk men ubegrunnet følelse av immunitet. Følgelig undervurderes subjektive risikoer (individuelle forutsetninger og ferdigheter), risikoer som er antatt å være under den enkeltes kontroll (Breivik 1998:25). Likeledes undervurderes objektive risikoer (ukontrollerbare forhold) i forbindelse med hendelser som sjeldent inntreffer (Douglas 1986:29, Beck 1997). Funnene i mitt materiale er sammenfallende med funn fra tidligere risikostudier.

Base er ikke så ekstremt som mange tror. Det er så mye vi kontrollerer... Det er gått inflasjon i å kalle alt for ekstremt. Det som virkelig er det ræste og mest ekstreme som finnes, er ekstremutfør på ski! Det er virkelig rått det!! (Karsten)

Det er altså «de andres» aktiviteter som er risikable. Følelsen av immunitet nedfeller seg trolig dessuten også via basemiljøets fokus på tilsløring av risiko forbundet med handlinger som antas å ha en samfunnsmessig nytteverdi.

Å kjøre bil er nyttig. Derfor er det ingen som stiller spørsmål ved noe som helst! Du kan kjøre i mitti på en svingete landevei, og mot deg kan det komme dundrende et vogntog i hundre. Minst!! Det som skiller dere er ei smal stripe med maling! Og dette gjør morra di hele tida!! Men det er liksom ikke farlig, fordi det er nyttig!! Hæ?!! Forstå det den som kan... (Karsten) ¹¹

Antakelig kanaliseres aspekter av det risikable innen basediskursen gjennom samtaletema som «frykt», «redsel» og «angst». «Frykt» og «red-

sel» betegnes av informantene som energi- og konsentrasjonsmobbiserende tilstander. «Å mestre frykt utvikler oss!» (Halvor) «Angst» derimot forklares som en demobiliserende tilstand. «Angst» tolkes som total handlingslammelse, en tilstand der man overmannes av emosjoner. For et stort flertall av de erfarne informantene ser det ut som om jakten på dette psykiske over-skuddet er viktigere enn spenningen knyttet til de mest risikofylte sekvensene i forbindelse med et basehopp. I så fall vil dette innebære at baseopplevelsens funksjon er viktigere en dens attraksjon (for øvrig et aspekt av det antatt sublimé).

En ytterligere strategi for å underkommunisere risiko uttrykkes via den enkelte utøvers og miljøets fokus på det å «ha kontroll». Samtlige basehoppere som jeg har truffet karakteriserer seg som «kontroll-freakere». «Vi må ha kontroll! Det er det som er greia vår!» (Endre). Sammenholdt med feltobservasjoner, er det imidlertid påtakelig at enkelte personer i ulike situasjoner handler impulsivt og temmelig ufokusert. Ett eksempel er å dra på en femtimers fjelltur med 1500 m.o.h. til hoppstedet utenfor turstien uten mat, ekstra klær eller kart. (Som regel har man med seg drikk, men ikke alltid).

Når vi har bestemt oss, da bare drar vi med en gang... Den som er på do, blir ikke med. Det er ikke tid til å smøre niste eller koke kaffe eller noen ting. Slik er det bare... Ingen blir sure, for alle vet at sånn er det! (Halvor)

Hvor mye «kontroll» har man på kanten av klippen når mørket sier på, når havtåka trekker inn, når man er nedkjølt (det er noen grader kaldere 1500 m.o.h. enn nede i dalbunnen), sulten, dehydrert og når det ikke er mulig å ta seg ned igjen til fots samme dag? Man hopper uansett, men har man kontrollen?

Å «ha kontroll» tilskrives den enkeltes subjektive beslutninger og ferdigheter som absolutt avgjørende for utfallet av et basehopp. Basemiljøets kontrollmyte underkommunerer både subjektiv og objektiv risiko. Å teste grensene for det fysiske mulige, vil blant annet måtte innebære en overgivelse til en ikke-kontrollerbar situasjon, (objektiv risiko) som nettopp er en del av det risikofylte prosjektet «base».¹²

Konklusjon

Witoszek hevder at det «[...] inngår i en omfattende semiotisk inntrengning fra naturen i norske oppfatninger av det norske jeg. Dette jeg'et kan godt ha endret seg i tidens løp – men naturen er og blir sjelen i prosessen» (1998:18). Sammenholdt med mine data er det dette norske jeg'et som de senere år ser ut til å endre seg, i det de ekspressive aspektene ved fritidsnaturbruk trer tydeligere fram, både når det gjelder tradisjonelt friluftsliv og i forbindelse nyere naturbruk. Felles for senmoderne «naturekspresjoner», fra det «ekte friluftslivs»-prosjektet og til det risikofylte baseprosjektet, er at aktivitetene har ingredienser av selv-iscenesettelser.

For baseprosjektets vedkommende ser vi dette fenomenet tydeligst i tilknytning til fritt-falldelen av et basehopp der fugle-likheten er slående. Hvilke andre arenaer egner seg bedre til metaforisk å uttrykke basemiljøets nøkkelsymboler som individuell frihet, åpenhet, samt å uttrykke det underkommuniserte personlige motet, enn selv-iscenesettelser i form av flyvning?

Noter

1. Talen ble holdt på Den Norske Turistforenings møte for skoleungdom i 1921. I friluftslivssammenheng har den fått en legendarisk status. Den blir fortsatt hyppig sitert. Men mest av alt er den fortsatt i dag inspirasjonskilde og rettesnor for det organiserte frilivet.
2. Ved et fallskjermhopp «ramler» man rett ned. Ved et basehopp fra fjell flyr man bort fra objektet ved hjelp av kroppen før skjermen åpner seg, også kalt «marsjing»
3. Fra og med 1987 og til sesongslutt i 2002 var det registrert 352 ulovlige hopp i Trollveggen, det vil si ca. 50 per år. Basehopperne selv er delt i synet på en åpning av veggen, da mange mener den lange ura i bunn gjør den vanskelig å hoppe for nybegynnere. Ulovlige hopp bøtlegges fra kr. 20.000 til 40.000, i tillegg blir hoppputstyr beslaglagt.

4. Etter 6 dødsulykker i Kjerag fra 1994–2000, ba Rednings- og beredskapsavdelingen i Justisdepartementet politimesteren i Stavanger om en vurdering av situasjonen med tanke på et mulig hoppforbud i veggen. Politimesterens konklusjoner er klare: 1) Et forbud vil måtte medføre at lovgiver må ta standpunkt til hvor langt man skal regulere også andre fritidsaktiviteter i Norge for å unngå ulykker. 2) Kostnader i forbindelse med redningsaksjoner i Kjerag er ikke overdrevent høye. 3) Redningsmannskapene i Rogaland overveier sin egen sikkerhet ved hver enkelt ulykke, og mener derved at de kontrollerer denne under redningsaksjonene (Politimesteren i Stavanger 2000).
5. De ni komponentene er: samsvar mellom evner og utfordringer, opplevelse av å gå i ett med bevegelsen, klare mestringsmål, umiddelbar tilbakemelding på egen mestring, intens konsentrasjon, følelse av full kontroll, tap av selvbevissthet (selvdi-stansering), endret tidsfølelse, lykkfølelse.
6. Dette grepet må betraktes som et eksperiment, da abstraksjonsnivåene er inkommensurable eller relativt kompliserte å oversette fra ett nivå til ett annet. Ikke desto mindre er jeg av den oppfatning at denne formen for tverrfaglige «stunt» kan bidra til å stille nye spørsmål, eller muligens legge til rette for ny kunnskap.
7. «Stoka» er også en betegnelse for denne tilstanden. Basehopperne kjenner uttrykket, men bruker det ikke i denne forbindelsen.
8. Kan også tolkes som en ikke-språklig, ikke-religiøs erfaring i forbindelse med en intens natur-kontakt (Witoszek 1998:20).
9. Temaet «risikokodifisering innen basediskursen» er fra min side under utarbeidelse.
10. Lyng kritiserer tidligere risikostudier for psykologisk reduksjonisme, da disse baseres på testpsykologiske modeller og på personkarakteristikk for forsøkspersoner der risikostøking defineres som en psykologisk og/eller genetisk predisponerthet uavhengig av andre variabler. (Lyng 1990: 853).
11. Douglas viser til glidende overganger mellom frivillig og ufrivillig risiko. Åpenbar frivillig risiko vil som regel involvere andre i forbindelse med ulykker, og vil av den grunn alltid være gjenstand for forbudstematikk (Douglas 1982:20). Risk and cultures øvrige risikotema: ulike religiøse samfunnsorganisasjonsform og deres klassifisering og hierarkisering av mulige risiki, har paralleller til tema knyttet til basehoppernes diskusjoner om organisering av base-sporten. Disse tema er svært interessante, men ligger imidlertid utenfor problemstillingene denne artikkelen drøfter. For øvrig mener Douglas at samfunnsvitenskapelige risikostudier viser at det i allmenn sammenheng er en langt større toleranse overfor frivillig risiko enn overfor ufrivillig risiko (Douglas 1986:23).
12. Som både Douglas og Lyng påpeker fra hvert sitt ståsted, er ulike kvantitative risikostudier teoretisk

sett svært grunne (Douglas 1986:23), eller de operer med utilstrekkelige forklaringer på frivillig risikostøking (Lyng 1990–4:853).

Litteratur

- BECK, ULRICH
1997 Risikosamfundet – på vej mod en ny modernitet. (overs. K. Rasborg). København: Hans Reitzels Forlag AS.
- BERKAAK, ODD ARE
1993 Erfaringer fra risikozonen: Opplevelse og stilutvikling i rock. Oslo: Universitetsforlaget.
- BERKAAK, ODD ARE OG RUUD, EVEN
1992 Den påbegynte virkelighet. Studier Samtidskultur. Oslo: Universitetsforlaget.
- BOMANN-LARSEN, TOR
1998 Roald Amundsen. En biografi. Oslo: Cappelen.
- BREIVIK, GUNNAR
1998 Den søte lukt av fare: essays om risiko. Oslo: Norges Idrettshøgskole, Skrifter i utv., Inst. f. samf.fag.
- CHRISTENSEN, OLAV
2001 Absolutt snowboard. Studier i sidelengs ungdomskulturer. Oslo: Unipub Forlag., Avh. dr. art. grad.
- CSIKSZENTMIHALYI, MIHALY
1975 Beyond Boredom and Anxiety. San Francisco: Jossey-Bass.
- CSIKSZENTMIHALYI, M. & CSIKSZENTMIHALYI, I.S. (RED.)
1998 Optimal Experience: Psychological Studies of Flow in Consciousness. Cambridge: Cambridge University Press.
- DOUGLAS, MARY
1982 Risk and Culture. Berkely: University of California Press.
1986 Risk Acceptability According to the social sciences. London: Routledge & Kegan Paul.
- EHN, BILLY OG ORVAR LØFGREN
1982 Kulturanalys. Uppsala: Liber.
- ELIAS, NORBERT
1983 De døendes ensomhed. København: Tiderne Skifter.
- EBBESTAD, A.V.
2001 Hopprekord i Trollveggen, Romsdalen Budstikke, 16.10.
- HØYSTAD, OLE MARTIN
1999 Det elementære og det sublimе, i Olav Aukrusts og Tarjei Vesaas diktning, i Naturhistorier, H. Lærkesen, Bache-Wiig og A.G. Lomdnæs (red.), 293–317, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- HØYSTAD, OLE MARTIN
1998 Bildeunivers eller bilde av universet? Per Højholts poetiske praksis. Oslo: Det Norske Samlaget.
- HØYSTAD, OLE MARTIN
1994 Det menneskelige og naturen. Innføring i filosofisk antropologi. Oslo: Det Norske Samlaget.
- JACKSON, SUSAN OG MIHALY CSIKSZENTMIHALYI
1999 Flow in Sports. The Key to Optimal Experiences and Performances. Champaign: Human Kinetics.
- JUSTISDEPARTEMENTET
1987 Lov om forbud mot fallskjermhopping m.v. innenfor visse fjellområder. 12.06.

SIDSEL MÆLAND

KANT, IMMANUEL

1902–23 [1790]. Kritik der Urteilkraft, i *Gesammelte Schriften*. Berlin: Preussische Akademie der Wissenschaften.

LYNG, STEPHEN

1990 *Edgework: A Social Psychological Analysis of Voluntary Risk*. *American Journal of Sociology* 4: 851–856.

MORTENSEN, KLAUS P

1998 *The Time of Unrememberable Being. Wordsworth and the Sublime 1787–1805*. Aarhus: Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen.

MORTENSEN, KLAUS P

1993 *Himmelstormerne. En linje i dansk naturdigtning*. Aarhus: Gyldendal.

MÆLAND, SIDSEL

2002 *B.A.S.E. – en studie i samtidskultur*. Hovedoppgave, Institutt for kultur og humanistiske fag, Høgskolen i Telemark

NANSEN, FRIDTJOF

1942 *Nansens Røst. Artikler og taler av Fridtjof Nansen*. Oslo: Jacob Dybwads Forlag.

NORGES BASEFORBUND.

2003 Arkiv www.onHeading.com

ORTNER, SHERRY B.

1973 *On Key Symbols*. *American Anthropologist* 75(11): 1338–1346.

POLITIMESTEREN I STAVANGER.

2000 *Basehopping i Kjerag. En vurdering av situasjonen*. Brev til Rednings- og beredskapsavdelingen, Justisdepartementet, 9.8.

SIMMEL, GEORG

1971 *On Individuality and Social Forms. Selected writings*. Chicago: The University of Chicago Press.

WITOSZEK, NINA

1998 *Norske naturmytologier*. Oslo: Pax Forlag A/S.

Ziehe, Thomas

1989 *Ambivalenser og mangfoldighet. Tekster om: ungdom, skole, æstetik og kultur*. København: Politisk Revy.

ZUCKERMAN, MARVIN

1994 *Behavioral Expressions and Biosocial Bases of Sensation Seeking*. Cambridge: Cambridge university Press,

Sidsel Mæland
Frilanser/prosjektleder
sidsem@online.no